

NETRADIČNÁ PRÍPRAVA PEDAGÓGOV PRE PRÁCU KARIÉRNEHO PORADCU NA SLOVENSKÝCH STREDNÝCH ŠKOLÁCH

PhDr. Drahomíra Vaňousová, súkromný poradca, SR, e-mail: vanous.d@nexta.sk

Resumé

Príspevok prináša informáciu o netradičnej príprave pedagógov na slovenských stredných školách v Trenčianskom a Žilinskom kraji pre prácu kariérnych poradcov (v rámci projektu ESF). Uvádza štatistické údaje o využívaní poradenských služieb študentmi, o pripravenosti pedagógov poskytovať túto formu poradenstva. Súčasne prináša informácie o potrebách študentov a pedagógov v tejto oblasti.

Kľúčové slová

Analýza vzdelávacích potrieb, poradenské služby, kariérne poradenstvo, študent, výchovný poradca, triedny učiteľ, dotazník, informovanosť, výber školy, voľba povolania, trh práce, schopnosti, ďalšie vzdelávanie, vzdelávacia medzera.

Summary

The article provides information about innovative approach to the training of teachers of secondary schools in the Slovak Republic. The training (organized within the framework of the EFS) aimed at preparing the teachers for assuming the positions of career advisers. The article presents the phases of process of the training including the feedback collected from the participants (teachers as well as students).

Key words

Training of career advisers, educational program for teachers, advisory-education program for students, supervision, methods and techniques of work of a career adviser, selection of job, selection of career path, labor market, results of training evaluation

Samotnému vzdelávaniu kariérnych poradcov predchádzala prípravná etapa v podobe analýzy vzdelávacích potrieb (písali sme o nej v minulom čísle) a spracovania výstupov a odporúčaní z AVP tímom odborníkov – teoretikov a skúsených praktikov do metodík 2 vzdelávacích programov (pre pedagógov a pre študentov). Súčasne prebiehal výber pedagógov ako primárnej skupiny účastníkov vzdelávania. Až následne sa mohlo začať so samotnou odbornou prípravou pedagógov. Všetky tieto aktivity prebiehali v rámci zaujímavého projektu s podporou ESF¹).

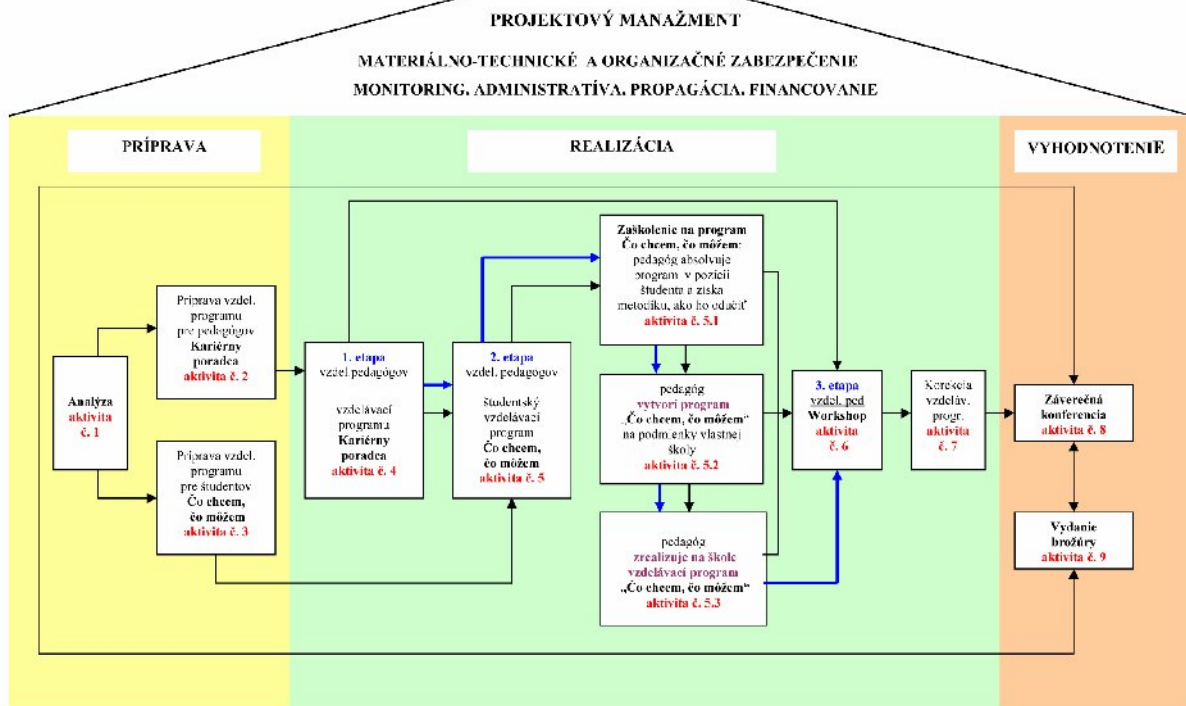
Celá príprava pedagógov bola rozložená do troch etáp (názornejšie v schéme) realizovaných počas 2 školských rokov od októbra 2006 do februára 2008. Využívali sa prevažne participatívne metódy, pracovalo sa v malých skupinách (10 – 16 členov), podstatou bolo praktické precvičovanie.

Graf č. 1: Názorná schéma realizácie aktivít projektu „KAPOR“:

---

¹ Projekt s názvom “Rozvoj efektívnych nástrojov kariérneho poradenstva na stredných školách“, realizovalo združenie právnických osôb K.A.B.A, ktoré pôsobí v oblasti kariérneho poradenstva a vzdelávania od roku 1997. Transformovalo know-how (spoluzakladateľa) švajčiarskej nadácie Arbeitsgestaltung K.A.B.A Uster na podmienky Slovenska a vyvinulo vlastné postupy a metódy práce. Sídlo združenia je v Martine www.kabask.sk. Projekt „KAPOR“ bol realizovaný z prostriedkov EU v rámci výzvy MŠ SR v Žilinskom a Trenčianskom samosprávnom kraji.

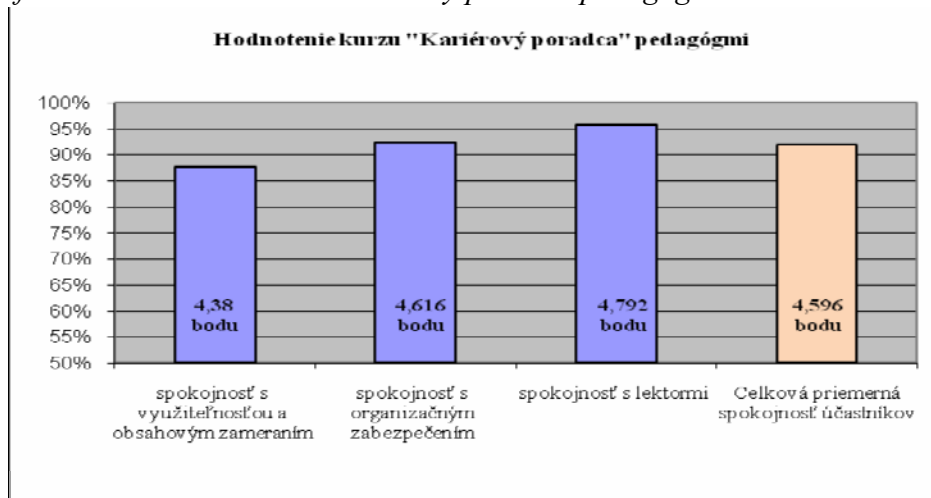
ROZVOJ EFEKTÍVNYCH NÁSTROJOV KARIÉRNEHO PORADENSTVA NA STREDNÝCH ŠKOLÁCH

Legenda: → Čierne šípky znázorňujú postupnosť a návaznosť aktivít v projekte → Modré šípky znázorňujú pohyb kariérneho poradcu v projekte

V prvej etape absolvovali pedagógovia intenzívny 30 hodinový **vzdelávací program „Kariérny poradca“**. Jeho hlavným cieľom bolo zjednotenie pojmov, vyjasnenie role, úloh a zodpovednosti kariérneho poradcu, jeho personálnych kompetencií (sebapoznanie pedagógov z tohto uhlu pohľadu). Veľká pozornosť bola venovaná metodológii kariérneho poradenstva, formám, metódam a technikám práce, informačno-komunikačným technológiám v kariérnom poradenstve a špeciálne využívaní participatívnych metód. Spätná väzba od účastníkov jasne signalizovala, že sme začali veľmi dobre. Účastníci prijali vzdelávací program veľmi pozitívne - celkovo 92% spokojnosť.

Graf č. 2: Hodnotenie kurzu kariérový poradca pedagógmi:

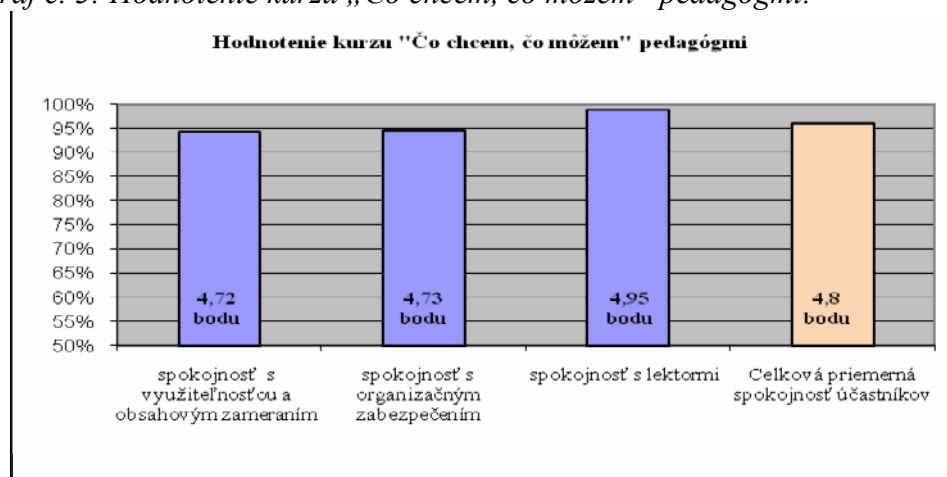

Na hodnotiacej škále znamenalo 5 bodov maximálnu spokojnosť.

Druhá etapa bola venovaná **študentskému poradensko-vzdelávaciemu programu „Čo chcem – čo môžem“**. Pozostávala z 3 na seba nadväzujúcich krokov a práve v tomto bola dosť netradičná. Najskôr pokračovali pedagógovia v príprave **zaškolením na študentský program**. 30 hodinový kurz absolvovali v pozícii študentov. Zažili celý postup poradenstva - cvičenia, hranie rolí ... skrátka všetky aktivity tak, ako keby riešili svoju profesijnú orientáciu, rozhodovali sa pre výber školy či hľadali zamestnanie. Prešli od významu kariéry a práce v živote človeka, cez spoznávanie svojho osobnostného potenciálu, k hľadaniu svojich optimálnych riešení pri výbere povolania. Vytvorili si vlastný projekt cesty k povolaniu, učili sa , ako si cestu k nemu naplánovať. Zoznámili sa s trhom práce, trhovým správaním a rôznymi technikami hľadania zamestnania. Na základe aktuálnej potreby bol doplnený ešte kratší 5-hodinový blok, v ktorom sa pedagógovia vrátili naspäť do role poradcov - prakticky si vyskúšali moderovanie skupiny, vedenie cvičení a pripravovali sa na ďalší krok prípravy - tvorbu vlastného projektu.

Ako hodnotili účastníci vlastnú účasť kurz v študentskom programe? Okrem štatistických výsledkov, ktoré dokumentujú 98% spokojnosť (viď graf) pripájame aj ich slovné vyjadrenia: „Ďakujem, bol to pre mňa dar. Práca s lektormi bola veľmi pôsobivá a teším sa na prácu kariérneho poradcu. Na vlastnej koži som si odskúšala a zažila veci, ktoré ma veľmi obohatili. Konečne sme v praxi zažili to, o čom často na seminároch len teoretizujú.“

Graf č. 3: Hodnotenie kurzu „Čo chcem, čo môžem“ pedagógmi:

Na hodnotiacej škále znamenalo 5 bodov maximálnu spokojnosť.

V ďalšom kroku 2. etapy si pedagógovia **pripravili** na základe zažitých kurzov, získanej metodiky, doplnujúcich študijných textov a vlastných skúseností **program pre vybratú cieľovú skupinu študentov**. Samozrejme, nezostali na to úplne sami. Mali možnosť využiť konzultačnú pomoc expertov. Pedagógovia po dohode s vedením školy určili cieľovú skupinu študentov pre poradensko-vzdelávaciu aktivitu a podľa toho si stanovili zámer a cieľ aktivity a pripravili obsah. Experti sa vyjadrovali predovšetkým k vhodnosti navrhnutého obsahu, jeho časovému rozvrhnutiu, navrhovaným metódam a technikám, k výberu jednotlivých cvičení. Čiastočne pomáhali aj pri materiálo-technickom a organizačnom zabezpečení pripravovanej aktivity. Snažili sa poradiť pedagógom, usmerniť a povzbudiť ich.

V poslednom – rozhodujúcom kroku tejto etapy 55 pedagógov zo 40 škôl prvýkrát **pilotne zrealizovalo ucelený program pod odborným dohľadom supervízora** a získalo neoceniteľné praktické skúsenosti. Supervízor im poskytol pomoc a podporu, v prípade potreby spolu korigovali program v nadväznosti na aktuálnu situáciu v skupine a poskytol pedagógom veľmi dôležitú a cennú spätnú väzbu.

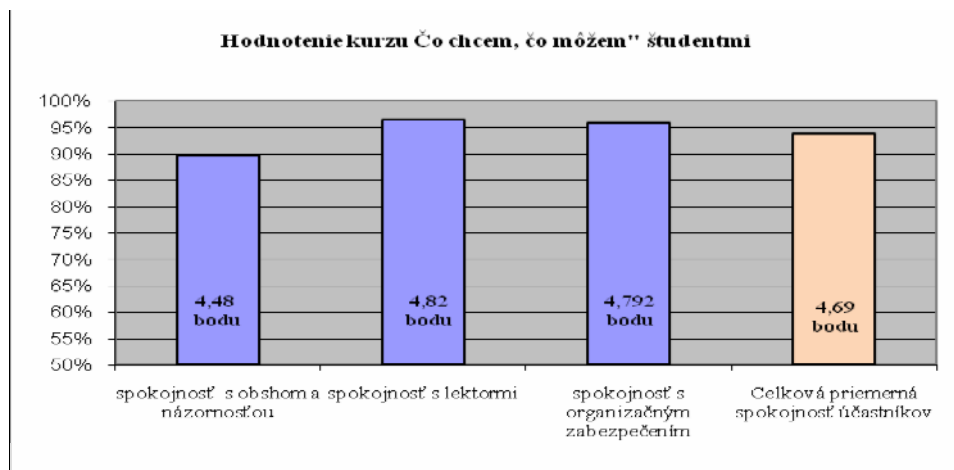
Celkovo sa uskutočnilo 30 kurzov pre 450 študentov na zapojených školách. Obsah kurzov korešpondoval s celkovou filozofiou kariérneho poradenstva prezentovanou v projekte. Ponúkal v podstate jednotné témy a pritom umožnil čiastočnú diferenciaciu v nadväznosti na špeciálne požiadavky účastníkov.

- Úvod
- Vstupné informácie ku kariére a trhu práce
- Sebaopoznanie a sebaanalýza, hodnotová orientácia, motívy k voľbe povolania...
- Získanie a spracovanie informácií o trhu práce a preferovaných povolaniach
- Párovanie informácií o sebe a o trhu práce
- Sebarozhodovanie, stanovenie cieľov a akčné plánovanie (vlastný projekt pre ďalšie štúdium alebo uplatnenie sa na trhu práce)
- Identifikácia a rozvoj kľúčových kompetencií
- Schopnosť asertívneho presadenia sa na trhu práce – techniky hľadania zamestnania
- Záver

Čo študentov najviac zaujalo? Osobný pohovor, testy, telefonický kontakt so zamestnávateľom, voľba povolania, hľadanie zamestnania, analýza osobnosti a sebaopoznávanie, príprava na osobný pohovor, hry, energizéry.

O takmer 94% -nej spokojnosti účastníkov kurzov svedčí aj nasledujúce hodnotenie (na hodnotiacej škále opäť znamenalo 5 bodov maximálnu spokojnosť):

Graf č. 4: Hodnotenie kurzu „Čo chcem, čo môžem“ študentmi:

Ponúkame aj trochu podrobnejší hodnotiaci pohľad študentov.

Tabuľka č. 1: Prípomienky študentov ku kurzu

PRIPOMIENKY KRITICKÉ	PRIPOMIENKY POCHVALNÉ
Krátky čas, malo by to trvať viac dní - 26 hlasov	Super, výborné, absolútna spokojnosť 23 hlasov.
Viac testov - 7 hlasov	Fakt dobré, fajn, spokojnosť – 12 hlasov.
Viac cvičení, hrania rolí – 7 hlasov.	Užitočné, praktické 10 hlasov.
	Práca v skupine 10 hlasov.

Odporúčanie študentov - robiť kurz častejšie / opakovane, pre viac alebo všetkých študentov/ celý rok - 21 hlasov. A ešte zopár citátov z hodnotiacej ankety: „Je to lepšie ako v škole, naučila som sa tu viac o živote“. „Super, že sa také niečo vymyslelo. Chválim!!!!“

Iný uhol pohľadu na realizované programy bol v hodnotení práce nových kariérnych poradcov supervízormi:

- **Z pohľadu práce so skupinou** si noví kariéroví poradcovia zaslúžili pochvalu za:
  - zrozumiteľnú komunikáciu
  - otvorenosť
  - individuálnu emocionálnu podporu a motiváciu účastníkov
  - podporu spolupráce v skupine
  - poskytovanie spätnej väzby
  - snahu o využitie skupinových rol na aktivizáciu účastníkov
  - zvládnutie dominantných členov skupiny
  - využitie skupinovej dohody.Odporúčania: ● viac využívať rolu facilitátora v skupine, odbúrať autoritatívny prístup, bariéru klasickej katedry ● využívať viac tvorivosť pri delení do skupín ● využívať viac podporných stmelovacích aktivít ● viac stimulovať neaktívnych členov skupiny.
- **Z pohľadu využívania metód a pomôcok** si zaslúžia pochvalu za ● dobrú písomnú prípravu ● ochotu vyskúšať nové postupy, techniky práce ako kartičková metóda, hranie rolí, skupinová práca, brainstorming, riadená diskusia ● za operatívnu zmenu metód, techník v záujme dynamiky kurzu.
Odporúčania: ● viac vizualizovať prebraté témy - písať farebnými fixkami na papier, lepiť kartičky a pod. ● upúšťať od klasickej tabule a kriedy ● na spštenie a aktivizáciu viac využívať hry, energizéry ● vyhnúť sa stereotypu využívania dialógových metód ● výkladové metódy zaraďovať len v nutnej miere ● jasnejšie zadávať inštrukcie
- **Z pohľadom splnenia cieľov je na mieste** jednoznačná pochvala. Ciele kurzu aj jednotlivých lekcí boli splnené vďaka dobrej príprave pedagógov, spolupráci lektorov so supervízormi, vďaka ochote počúvať, ochote a schopnosti operatívne meniť postupy.
- **Z pohľadu spolupráce lektorov** si zaslúžia pochvalu za ● zodpovednosť ● tímovosť ● vzájomné rešpektovanie sa ● vyváženosť vstupov ● ochotu pomáhať si.

Druhá etapa bola najdlhšia – trvala 11 mesiacov a pre pedagógov bola zaťažkovou skúškou, zanechala v nich silné dojmy.

Príprava pedagógov – kariérnych poradcov v projekte bola zakončená 3. etapou – dvojdňovými **pracovnými dielňami** účastníkov projektu. Pracovné dielne boli zamerané predovšetkým na cennú výmenu skúsenosti z praktickej realizácie študentského poradenského programu. Zaujímavé boli zistenia pedagógov, aké špecifiká mali kurzy na gymnáziách v porovnaní s kurzami na odborných školách a s kurzami na učilištiach a združených stredných školách. V rámci workshopov boli ďalej doplnené aktuálne informácie k systému kariérneho poradenstva v Európskej únii, informácie o príležitostiach pracovnej a študijnej mobility. Účastníci hľadali a navrhovali možnosti dlhodobej aplikácie kariérneho poradenstva na svojich školách.

Pedagógov sme aj na tomto poslednom stretnutí postavili do trocha netradičnej pozície – mali oceniť, pochváliť sami seba. Čo na sebe najčastejšie pochválili? Zvyčajne to, čo aj supervízori – kreativitu, trpezlivosť a ochotu počúvať, vytvorenie príjemnej atmosféry na kurze so študentmi, dobrú improvizáciu v prípade potreby, schopnosť spolupráce s druhým lektorom, odvahu pustiť sa do tejto aktivity, zvládnutie niečoho nového, netradičného.

Projektový tím však najviac oslovili nasledujúce (prekvapivo úprimné) seba pochvaly:

- „za schopnosť uvoľniť sa a nevnímať stres z času, iných povinností, zameškaného učiva a pod.),“
- „za úsmev, ktorý v bežnom vyučovacom procese chýba“,
- „za to, že som sa naučila chváliť študentov“.

Účastníci sa rozchádzali s pocitom správne investovaných prostriedkov do dobrej myšlienky a spoločnými silami aj dobre vykonanej práce. Získali užitočné informácie k možnému variabilnému obsahu poradenských programov pre študentov a celú škálu netradičných metód práce, využiteľných v individuálnom aj v doposiaľ menej zaužívanom skupinovom poradenstve. K tomu cenné praktické skúsenosti a odporúčania pre prácu kariérneho poradcu.

Na vlastnej koži sa presvedčili, že študenti tento program „berú“, čo bolo asi najväčším uznaním za ich námahu. Svedčí o tom aj reakcia účastníčky projektu - Mgr. Lenky Štalmachovej²), z ktorej citujeme výňatky: „Ocitnúť sa v úlohe žiaka a na vlastnej koži si znovu vyskúšať, aké to je – podnetné, zaujímavé alebo nudné (?) – učiť sa nové veci. Páči sa vám táto predstava? Z vlastnej skúsenosti viem, že väčšina učiteľov si uvedomuje, že pripravuje žiakov predovšetkým pre praktický život. Ešte intenzívnejšie to vníma triedny učiteľ, ktorý hlavne v záverečnom ročníku hľadá spolu so žiakmi odpoveď na otázku: Čo ďalej? V podobnej situácii som sa už neraz ocitla i ja, preto som so záujmom prijala pozvánku na účasť v projekte Rozvoj efektívnych nástrojov kariérneho poradenstva na stredných školách (KAPOR)..... vládla výborná pracovná atmosféra..... realizácia pripraveného vzdelávacieho programu bola pre žiakov aj pre pedagógov mimoriadne zaujímavá a podnetná.... Žiakov pripravené témy zaujali, boli sústredení, tvoriví, plní fantázie, s nadšením objavovali nové informácie, pozitívne prijali novú pozíciu učiteľa ako lektora vzdelávacieho kurzu. Koniec kurzu sprevádzal smútok, že „zajtra“ sa už takto nestretieme. ....V priebehu absolvovania projektu KAPOR som sa utvrdila v názore, že úlohou každej školy musí byť príprava žiakov pre praktický život, aby objavili vlastný tvorivý potenciál, vytvorili si pozitívny vzťah k ďalšiemu vzdelávaniu a naučili sa orientovať na trhu práce.“

Čo dodať na projektový tím na záver? To, či kariérni poradcovia na slovenských stredných školách budú mať možnosť ďalej v praxi aplikovať získané poznatky a skúsenosti z tohto projektu, závisí ešte stále hlavne na individuálnej iniciatíve a možnostiach riaditeľov škôl a samotných poradcov. Očakávaná novela legislatívy na Slovensku zatiaľ nepodporila myšlienku kariérneho poradenstva realizovaného legálne a jednotne priamo v školstve a jeho prepojenie s celkovým systémom kariérneho poradenstva. Preto im spoločne držíme palce.

---

² Citácie z článku Mgr. Štalmachovej z Gymnázia, Hlinská v Žiline, ktorý pod názvom „Projekt KAPOR nebol lenivý“, poslala do redakcie odborného periodika Učiteľské noviny. Článok nebol do termínu spracovania tohto príspevku uverejnený.